

SON ARZU 1922

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

KİŞİLER

Nuriyezdán Nuriyezdán on yedi yaşındadır. Üç yaşındayken babası ölmüştür. Büyük ve küçük anne, büyükbaba ile bolluk içinde büyümüştür. Babasının ölümüyle tüm ailesi sevgisini, ilgisini ona aktarıyor, onunla teselli buluyordur. O dönem içinde eğitim alabilmiş, görgülü bir aileden gelen bir kızdır. Rıdvan Sabih'e âşiktir fakat onunla evlenemez. Ragıp Şeyda ile evlenir.

Vicdan Nuriyezdán ve Zişan ile aynı okulda öğrenim gören Vildan on yedi yaşlarındadır. Birçok kişiyle mektuplaşarak ilişki yaşamıştır. Necdet Eşref ile evlenirler.

Zişan Ailesinin şımartarak büyüttüğü Zişan ilişki konusunda rahattır ve mektuplaşarak eğlenmeyi sevmektedir. O da eğitim alabilmiş kızlardan biridir. Tavırları nedeniyle hakkında bir sürü dedikodu çıkar.

Rıdvan Sabih Nezaret şeflerindedir. Annesi baskıcı ve dominant bir kadındır. Nuriyezdán ile bir süre aşk yaşarlar. Necdet Eşref ve bir dönem Zişan ile görüşen Namık ile arkadaşlardır.

Necdet Eşref Bakanlıkta mühendistir. Vicdan ile evlenir.

Ragıp Şeyda Taşradaki görevinden ayrıлып İstanbul'a gelmiştir. İyi bir aileden gelmektedir. Nuriyezdán'a talip olur ve evlenirler.

Feyzullah Efendi Önceden memur olan Feyzullah Efendi, emeklidir. Yanlarında birilerini çalıştırabilecek kadar maddi durumları iyidir. Torunu olan Nuriyezdán'a çok düşkündür. Tek oğlu olan Nuriyezdán'ın babası yirmi iki yaşında ölmüştür.

Hoşkadem Feyzullah Efendi'nin evinde çalışan Arap dadıdır. Genellikle dışarı çıkarken Nuriyezdán'a eşlik eder. Sopasıyla kızlara askıntı olanlara vurmakta ve bu şekilde kızları korumaktadır. Sert ve uyanıktır.

ÖYKÜ

Akşam gezmesi Vicdan, Zişan ve Nuriyezdán, o Ramazan akşamı ailelerinden izin alarak gezmeye çıkmışlardır. Tabii yanlarında Hoşkadem ve sopasıyla birlikte dirler. Hoşkadem kızlara laf atanlara, askıntı olanlara sopasıyla karşılık vererek kızları koruyordur. Kızlar Nuriyezdán'ı karşıdan seninki geliyor diyerek uyarır. Daha önce bakışıp âşık olduğu kişiyi görür. Yanında da iki arkadaşı vardır. Genç erkekler arkadaşlarına doğru dolaşır ve Nuriyezdán ile bakışan çocuk arkalarından ona duyuracak şekilde laf söyler. Dadı bir şeyler olduğunu işitir ve arkasına dönerek gençleri adabınca uzaklaştırır. Bu gençler beyefendi görüldüğü için sopayla karşılık vermez ve uzaklaşmalarını tembihler. Rıdvan Sabih ve arkadaşları hangi kızları istediğini belirtirler ve gülüşme olur. Fakat dadı bir süre sonra istiyorlarsa annelerini istemeye yollamalarını, peşlerini bırakmalarını söyleyerek onlara sert çıkar.

Gençler kızlara mektup verir Okul bittikten sonra Feyzullah Efendi, Nuriyezdán'ın dört veya beş kere dışarı çıkmasına izin veriyor, onun dışında gözü gibi sakındığı torununu evden çıkarmıyordu. Fakat bir süre sonra büyük ve küçük annesinin telkinleriyle de evde çok bunaldığını öğrenen Feyzullah Efendi o gece araba kirayıp arkadaşlarıyla gezmesine izin verir. Kızlar dadının tavrından bunaldıkları için bir yolunu bulup Hoşkadem yerine evin diğer çalışanı İdris'i yanlarına alırlar. İdris arabacının yanında oturuyor, kızlar ise arabanın içinde oturuyordur. Yol çok yoğundur ve araba yavaşça ilerliyordur. Üç genç cama tıklarlar. Kızlara mektup yazmışlardır. O sırada birkaç cümlede olsa konuşma fırsatı bulurlar. Fakat etraftaki insanlar İdris ile dalga geçmeye ve imada bulunmaya başlayınca Rıdvan ve arkadaşları hemen arabadan uzaklaşır. Nuriyezdán çok heyecanlanmıştı. Diğer kızların aksine bu konularda çok da tecrübesizdir. Hemen eve gidip mektubu okumak ister fakat kızlar

gezinin bölünmesini istemez. Kızlar, bu konuları bu kadar ciddiye almaması gerektiğini, adamın belki de diğer kızlara yazdığı mektubu kopyalayıp ona gönderdiğini söyleyerek Nuriyezdandan'a telkinde bulunur.

Rıdvan ve arkadaşlarının planı Eve döndüklerinde odayı kilitlerler ve mektupları okurlar. Sonra da birbirlerine okuyup kimin nasıl biri olduğuna dair görüşlerini söyleyip eleştirirler. Zişan, Rıdvan'ın samimiyetine inanmaz. Vicdan ile ilgilenen Necdet Eşref ise evlilikten bahsediyordu. Zişan'a mektup yazan Namık ise birbirlerine dürüst davranmalarına dair düşüncelerini söyleyip, Zişan'ın kendinden önceki günahlarını, mektuplaşmalarını soruyordu. Nuriyezdandan arkadaşlarının telkinlerine ve uyarılarına kulak asmaz. Karşısındaki kişinin dürüstlüğüne inanıyordu. Bir süre sonra evlere dağılırlar. Nuriyezdandan tüm gece uyuyamaz. Sabah mektup yazmaya koyulur. Özenle, uzun bir mektup yazarken telaşla Vicdan gelir. Mektubu bitirmesine izin vermez ve onu alıp Zişan'ın evine götürür. Üç genç, kızların evinin önünden tur atarken Zişan fark etmiş ve Ramazan dolayısıyla herkesin uyumasını fırsat bilerek kafes ardından onlarla konuşmuştur. Necdet Eşref bakanlık dairesinin mühendisidir. Mahalledeki bostanla sokakların haritalarının çıkarılmasını gerektiren ve rafa kalmış projeyi kızlar için aktif hale getireceklerdir. Rıdvan ve Namık da yardımcıları gibi istedikleri zaman sokakta olabilecektir. Temel açığı da Zişan'ın evinin köşesi olacaktır. Zişan konuşmaları anlattıktan sonra üç genç tekrar pencere kenarına gelir. Üçü birlikte kısa bir sohbet ederler ama Zişan'ın babası uyandığı için dağılırlar.

Mahallede dedikodu başlar O hafta kızların sokağında harita düzenleme işine başlanır ve düzenekleri kurarlar. Mahalleli bu işlemin zararlı olacağına inanıp karşı çıksa da sonra yerlerinin değerinin artacağını öğrenince mühendis ve yardımcıları ile yakınlık kurar, onları ağırlamaya başlarlar. Mühendis beylerin en çok önem verdikleri noktalar, temel alınacak açığı yeri ile bostandaki bahçıvan odasıdır. Çünkü çevrenin kollayıcı gözlerinden fırsat buldukça temel açığı yerlerinde toplanarak kafes arkasındaki kızlarla istedikleri gibi görüşüyorlardı. Bahçıvan kulübesinin oradan da Nuriyezdandan'ın yatak odası görünüyordu. Her fırsatta Rıdvan Sabih buradan sevgilisi ile özel işaretlerle konuşmaya başlıyordu. Ötekilerden gizli her düşüncelerini, isteklerini birbirlerine böylece anlatabiliyorlardı. Bahçıvan'ın karısı Mahika da bir süre sonra onlara sırdaş olmuştur. Mektup alıp vermede onlara yardım ediyordu. Nuriyezdandan, sürekli sokaktan sevgilisinin geçmesini bekliyor, geçmeyip, uzun süre göremediği zamanlar umutsuzluk içinde ağlıyordu. Eğer bu bekleme 24 saati geçerse yaptığını, ettiğini bilmiyor, hiçbir şeyle eğlenemiyordu. Bu sırada mahallede dedikodu olmaya başlamış, mühendislerin kızlar için geldikleri konuşuluyordu.

İlişkilerin durumu Bu durum böyle altı ay sürer. Üç ilişkide de darılıp barışmalar olur. Nuriyezdandan'ın sevgilisi kimi kez hercai gibi görünüyor, ona karşı ilgisini kaybediyor ama Nuriyezdandan her seferinde aşkından her şeyi unutup ve gözü başka bir şey görmüyordu. Vicdan ve Necdet Eşref ise evlenirler. Senai ve Zişan evlenmeye karar verirler fakat Senai, ona ulaşan birinden Zişan'ın görüştüğü erkeklerin sayısında yalan söylediğini öğrenir. Bu sebeple aralarında tartışma çıkar ve birbirlerine sayıp dökerler. Onlar bu şekilde ayrılırlar. Nuriyezdandan ile Rıdvan arasında ise hiç evlilik lafı geçmez. Kız bunun sebebini merak eder. Konuyu açmayı düşünse de hiçbir zaman buna cesaret edemez.

Nuriyezdandan Rıdvan'ı sorar Nuriyezdandan'ın Rıdvan'ı görmediği gün üç haftaya ulaşınca kız daha fazla dayanamaz. Eşref ve Vicdan'ın evine gider ve durumu onlara açar. Ne biliyorlarsa söylemelerini ister. Karı koca çok mutludur. Nuriyezdandan onlar için çok seviniyor ve onlara gıpta ediyordu. Önce çekimser kalırlar ama sonra durumu Nuriyezdandan'a anlatırlar. Rıdvan'ın annesi oğlu üzerinde etkili ve baskın bir kadındır. Nuriyezdandan ile görüştüğünü bulduğu bir mektuptan öğrenmiş ve öfkelenmiştir. Nuriyezdandan'ı kafasında ve duyduklarına göre oğluyla evlendirebileceği bir kız olarak görmüyordu. Kalp rahatsızlığı da geçirmişti ve doktoru onu üzmemeleri gerektiğini belirtmişti. Rıdvan'ın annesi oğluna kendi hisimlerinden bir kız ile evlenmesi için baskı yapıyordu.

Rıdvan ve Nuriyezdandan buluşması Nuriyezdandan eve gelir. Üzüntüden ne yapacağını bilmiyordu. Hemen Rıdvan Sabih'e mektup yazar. Duygularından, aşkından ve öğrendiklerinden bahseder. Neden üç haftadır ortada olmadığını ve ona bir şey söylemediğini sorar. Mektubu Marika ile gönderir. Bir hafta geçer ama cevap gelmez. Çok acı çekiyordu. Tanışmaları bir yılı bulmak üzereydi ve bu hale gelmişlerdir. Tekrar bir mektup yazar. Mektubunda sitemlidir. Marika, bu kez bir gün sonra geleceği haberini getirir. Nuriyezdandan'ın kalbi heyecandan duracak gibidir. Bahçıvan'ın evinde Marika sayesinde görüşme ayarlanır. Rıdvan gelir fakat o Nuriyezdandan gibi özlem dolu, heyecanlı görünmüyordu. Kız hayal kırıklığına uğrar ve üzüntüsü artar. Rıdvan onun çok duygusal davrandığını, mantıklı davranmak zorunda olduklarını düşünüyordu. Annesi hastadır ve ona karşı gelemeyeceğini, ölümüne sebep olamayacağını söyler. Çare ayrı gibi gözüküp zaman içinde durumu çözmeye çalışmaktır. Ama bu konuda bir süre veremez. Nuriyezdandan'a da ona ulaşmaya çalışıp dikkat çekmemesini, uygun olduğu

zaman onun kendisine ulaşacağını söyler. Nuriyezdandan gözyaşlarına boğulur. Elinden kabul etmekten başka bir şey gelmez fakat acınası bir haldedir.

Nuriyezdandan'ın bekleyişi Uzun süre Rıdvan'dan haber gelmez. Nuriyezdandan en sonunda yine Eşref ve Vicdan'ın yanına gider. Eşref'de önemli projeler yüzünden Rıdvan'ı çok göremiyordu. Rıdvan'ın birkaç ay izin aldığını söyler, annesinin baskılarına direnmek için çabaladığını düşünüyordu. O gün Vicdan, Zişan ve Nuriyezdandan buluşur. Kızlar ona akıl verir. İlişkilerde ya evlilik olacağını ya da bir süre sonra biteceğini, peşini bırakması ve kafasına takmaması gerektiğini söyler. Nuriyezdandan bu kadar zaman geçmesine rağmen takılıp kalmıştır. Bunu doğru bulmazlar. Nuriyezdandan ise bir kere sevildiğinde ölüm bile olsa vazgeçilmemesi gerektiğine inanıyor ve aşkın bir kere bulunacağından bahsediyordu.

Nuriyezdandan'ın Rıdvan'ın annesine gidişi Nuriyezdandan, Rıdvan'ın annesinin baskısına dayanması için bir şeyler yapması gerektiğine inanır. Günlerce ne yapması gerektiğini düşünür. Sabih'in annesi ile konuşmaya karar verir ve kimse vazgeçirmesin diye kız arkadaşlarına bile bu karardan bahsetmez. Bu karar onda saplantı halini alır. Yanına çok güvendiği, yanlarında çalışan Server'i alır ve araba ayarlar. Daha önceden Rıdvan'ın evini bildiğinden adres öğrenmekle uğraşmaz. Evlerine gider ve evin hanımını görmek istediğini söyler. Kızı üst kata alırlar. Kadın içeri girince kendini tanıtır ve derdini anlatır. Onun hakkında öğrendiklerinin doğru olmadığını, asil ve namuslu bir aileden geldiğini ve ilk mektuplaştığı kişinin oğlu olduğunu anlatır. Konuşmanın devamında kadın anlattıklarına inandığını, görünüş olarak da hoppala bir kıza benzemediğini söyler. Fakat ikna olmamıştır. Oğlunu hısımlarından biri ile evlendirmek istiyordu. Ailesinden gizli bu şekilde evlerine gelmesini ise yadırgıyordu. Nuriyezdandan'ın ısrarı sonucu okumuş kızların gelenekten, ayıptan anlamadığını, onu oğluna istememesinde ne kadar isabet ettiğini bir kez daha anladığını söyleyerek kızı evinden gönderir.

Nuriyezdandan'ın mektubu Nuriyezdandan, Sabih'in evine gitmekle hiç iyi yapmadığını anlar. Her şey daha da kötüleşmiştir. Mevsim kışa döner. Alaya ağlaya Sabih'e mektup yazar. Annesi yüzünden birbirlerinden vazgeçmemeleri gerektiğini, ne kadar kötü durumda olduğunu, onu sevdiği gibi Sabih'in onu sevmediğini, eski duygularının kaybolduğunu anlattığını söyler. Günlerini nasıl bedbaht, mahvolmuş geçirdiğini, kâbuslarını yazar. Arkadaşlarından da bahseder. Vicdan ve Eşref arasında ilk kara bulutlar oluşmuş, tartışmışlardır. Kocası üç gün eve gelmemiş, annesinde kalmıştır. Zişan ise Namık'tan ayrıldıktan sonra kaçınıcı kez olduğunu bilmediği, kendine gönül veren bir gencin sevdiğine karşılık vermiştir. Namık'tan ayrılması sinirlerinde ne kadar etki bırakmamıştır. Vefasızların mutlu yaşadığını düşünüyordu. Zişan, Vicdan ve o, sevdayı üç farklı şekilde yaşamışlardır. Üçü de ayrılık yolunda birleşmiştir. Artık ona kurşun gibi hızlı ve net şekilde durumu ve düşüncelerini anlatmasını, oyalanmamasını da isteyerek mektubunu sonlandırır.

Nuriyezdandan kötüleşir Rıdvan bu kez bir gün sonra cevabını yazar. Annesinin kalp hastalığı yüzünden hısımlarından bir kızla evlenmeyi kararlaştırdıklarını söyler. Onunla anılarını her zaman ruhunda taşıyacağını da ekler. Nuriyezdandan yemez içmez hale gelir. Doktor sinir hali olduğunu söyler. Annesi bir gün odaya girince Nuriyezdandan'ı yere uzanmış, sabit bir yere bakarken görür. Tüm aile telaşlanır. Delirmiş gibi görünüyordu. Hoşkadem durumun tanıştıkları üç genç ile ilgili olduğunu anlatmaya çalışır. Doktor, hoca, akıllarına ne gelirse çağırırlar. Farklı bir şey söylenmez. Bu arada Zişan ile ilgili dedikodular artmıştır. Zişan'ın, sevgilisi Şadi Bey ile Beyoğlu'na, yüksek bir ticaret evinin asansörüne sık sık binmeyi eğlence edindiği, ahlak bozukluğu ile ünlü bir doktorun gizli apartmanında birkaç saat pansiyoner olarak kaldıkları, Zişan'ın bir ebeden ne edüğü belirsiz bir reçete almış olduğu söylentileri yayılmıştır. Bu sözlerin bazıları iftira olsa da insanlar bunu pek önemsememektedir. Bu dedikodular neredeyse tüm İstanbul'a yayılacak kadar artmıştır. Yine o sırada Vicdan ve Necdet arasında boşanma olayı gerçekleşir. Bir yıl kadar süren evlilikten sonra Vicdan kocasının cebinde başka bir kadına yazılmış sevgi mektubu bulunca, kendi de başka erkeklerle yazışmaya başlamış, kocası da bu işi öğrenince onu boşamıştır. Vicdan onda gördüğü örneğe uyduğunu söylemiştir. Bu iki olay mahallede başka düşüncelere sebep verir. Kadınlığın bilgi ve kültürüne düşman gericiiler hemen fırsattan yararlanır ve okula giden kızlar aleyhinde bir sürü olumsuz şey uydururlar. Peşinden Nuriyezdandan'ın acıklı serüveni dillere düşer. Rıdvan'ın annesi onun evine kadar gittiğini söylemiş ve arkasından söylemediğini bırakmamıştır. Feyzullah Efendi'ye imzasız mektuplar geliyor, torunu hakkında olmadık şeyler yakıştırılıyordu. Adam, torununa kıyamadığı için içine atar ve hastalanır. Dili tutulur ve yirmi dört saat konuşamaz.

Nuriyezdandan'ın talibi çıkar Bu sırada Nuriyezdandan' Ragıp Şeyda adlı bir genç talip olur. Dedesi genç kızı evlendirmek ister ve düşüncesini bile sormaz. Bu durumun onu mutlu edeceğine, kızın da araştırdığı bu gençle mutlu olacağına dair bir konuşma yapar. Bu durum sonrası Nuriyezdandan'ın sıtması artar. Büyükbabasının ayakları önüne düşer ve kendinden geçer. Nuriyezdandan bir kaç gün hasta yatar.

Büyükbaba bu dönemde tamamen değişir ve çok öfkeli, sürekli bağırarak birine dönüşür. Ama torununa kıyamıyor ve şefkatle halini hatırlarını da soruyordur. Nuriyezdandan büyükbabasını böyle görmeye dayanamıyor ama elinden de bir şey gelmiyordu. Acıklı aşk hikayesinin tüm detaylarından haberdar olduklarını düşünüyordu. Bir plan yapar. Ragıp Şeyda'ya imzasız, isimsiz bir mektup yazar. Mektupta kendini kötülüyordu. Böylece onu evlilikten vazgeçirecektir. Fakat planı işe yaramaz. Ragıp Şeyda, olanı Feyzullah Efendi'ye anlatır ve yazılanların iftira olduğuna inandığını, Nuriyezdandan ile evlenme isteğinin devam ettiğini söyler. Nuriyezdandan çaresiz kalır. Büyükbabasının torunu hakkında çıkan dedikodulardan dolayı ölümüne neden olmak da istemiyordu. Çok zor durumda kalırsa kendine kıyabileceğini düşünüyordu ama başkasının, hele de bu kadar sevdiği birinin ölümüne neden olmayı göze alamıyordu.

Nuriyezdandan ve Ragıp'ın evliliği Nuriyezdandan ve Ragıp evleneli beş ay olur. Ragıp, ona çok iyi davranıyordu. En küçük isteklerini yerine getirmek için en büyük fedakarlıkları yapmaktan çekinmiyor, karısının üzerine titriyordu. Fakat Nuriyezdandan mutlu değildir. Ruhu kocasından çok uzaktır. Sevişmeleri sırasında büyük azap duyuyordu. Kocasına karşılık vermek için elinden geleni yapsa da aralarından Rıdvan'ın aşkını çıkaramıyordu. Kocasını da durumun farkındadır ama tavırlarının nedenini anlayamıyordu. Bir gün karı koca balkonlarında sakin ve tatlı otururlarken Nuriyezdandan, sarı bir kedinin ağaca tırmandığını görür ve anıları gözünde canlanır. Sarışın olan Rıdvan'da onunla görüşmek için ağaca tırmandığında sarı saçları böyle parlıyordu. O an bir taşkınlık yaşar ve kocasının ona uzattığı kolu hafifçe iterek ağlamaya başlar. Ragıp artık her şeyi öğrenmek istiyordu. Karısı, ruhunun hasta olduğunu ve ebediyen süreceğini söyler. Ama bu cevap ona yetmez. Nuriyezdandan iki gün süre ister. İki gün sonra bilmece gibi olan bu durumu anlayacaktır.

Nuriyezdandan'ın intiharı Ragıp Şeyda'nın içi içini yer. İki gün beklemek istemez ama bir kere söz vermiştir ve geri dönemez. Nuriyezdandan ise intihar etmeye karar verir. Ragıp, görevinin başındayken hizmetçileri Nuriyezdandan'ın ona yolladığı mektubu getirir. Mektupta Rıdvan'la olan aşkını anlatarak, intiharının herkesi kurtaracağını söylüyordu. Evliliği boyunca onu hiç aldatmadığını, elinden geleni yapsa da ruhunu kurtaramadığını söylüyor ve kocasına ahlakı, davranışları sebebiyle teşekkürlerini sunuyordu. Ragıp yetişebileceğini düşünerek hemen eve gider. Nuriyezdandan büyükbabası, büyük ve küçük annesi, konaktaki hizmetliler ile helalleşir. Odasına çıkar ve önce tabanca ile mermisiz denemeler yapar. Sonra da kalbine doğru ateş eder. Kalbine değil de titreyen elleri yüzünden ciğerine isabet ettirir. Tam o sırada Ragıp da gelir. Kapıyı kırarlar. Ölmeden yanına gelirler. Kız af diler. Şehrin en ünlü uzman operatörlerinden ikisi ve birkaç doktor yardımcısı yetişir. Yarayı muayene ederler. Doktorlar kızın ailesini teselli için açık açık konuşmaz ama Ragıp gerçeği isteyince tehlikenin büyük olduğunu, iki üç saat sonra ölebileceğini söylerler.

Rıdvan ve Ragıp'ın konuşması Nuriyezdandan Ragıp ile yalnız kalmak ister. Çok zor konuşuyordu. Ondaki son bir isteği vardır ve utanç içindedir. Ölmek üzere olduğu için kıskanmayacağını düşünüyordu, ona haksızlık ettiğini de biliyordu. Rıdvan'ı son kez görmek istediğini söyler. Ragıp, hala karısının masumluğuna inanıyordu. Tüm duygularını ayaklar altına alarak karısının son isteğini yerine getirmek için Rıdvan'ın çalıştığı yeri bulur. Fakat Rıdvan karısının bu durumu duyduğunda kıskanabileceğinden, ona haksızlık yapmak istemediğinden gelmeyeceğini anlatır. Karısı Nuriyezdandan'ı çok kıskanıyor, adını bile duymak istemiyordu. Yıllar önce aralarında bir duygu olsa da aslında şu anki karısına aşık olduğunu söyler. İlk başta karısı ona karşılık vermemiştir. Başkasına âşiktir. Rıdvan'da intiharı düşündüğü sırada Nuriyezdandan ile görüşmeye başlamış, en başlarda ona karşı duyguları olsa da sonrasında sönmüştür. Karısı o zamanki aşkına karşılık bulamayınca Rıdvan'ın evlilik teklifini kabul etmiştir. Ragıp Şeyda her şeye karşı kırgınlık, kızgınlık ve tiksinti duyuyordu. Nuriyezdandan'ın yanına gider. Rıdvan Sabih'in yanına gittiğine yemin eder. Uğradıkları acıklı durumu anlattığını ama karısını mazeret ederek gelmek istemediğini söyler. Nuriyezdandan bu sözler üzerine hemen can verir.

TEMALAR

Aşk Aşkın bir çok yüzü ve sonucu vardır. Aşkı farklı şekillerde yaşayan üç arkadaşın ilişkilerinin sonucu ise aynı olmuş, ayrılık ile son bulmuştur. Ama Nuriyezdandan bu ayrılığı hepsinden farklı karşılamış ve ilk ve son aşkı olan Sabih ile kavuşamaması hayatına son vermesine sebep olmuştur.

Evlilik Romanın geçtiği dönem, kadın erkek ilişkilerine sert tutumların olduğu, gençlerin evlenecekleri kişiler üzerinde çoğunlukla söz sahibi olamadığı bir dönemdir. Evleneceği kişiyi tanıyamadan, kiminle evleneceğine karar vermeden evlenen gençler mutsuz olmakta veya trajik durumlar yaşamaktadır. Gelenekleri eleştiren ve evlenecekleri kişileri kendilerinin seçmesi gerektiğini düşünen genç karakterler, ihtiyarları ve düzeni savunanları eleştirmektedir.

KARAKTER ANALİZİ

Nuriyezdan (Hassas)

Karakter Nuriyezdan güzelliği herkes tarafından fark edilen, eğitimli ve kibar bir kızdır. Çok hassas ve duygusal olması sebebiyle Rıdvan'a duyduğu aşkın etkisinden kurtulamamıştır. Büyük babası ve toplum tarafından baskı altında olduğu için sevgilisi olduğunu gizlemek adına yalanlar söylese de samimi, fedakâr ve ahlaklı davranışları ile ön plana çıkmaktadır. Ağırbaşlı ve terbiyelidir ama sinirli, sıkıntılı anlarında sabırsızdır.

Aktivite Nuriyezdan eğitim almış, kültürlü biridir ve görgülü bir aileden gelmektedir. Okuldan sonra büyükbabasının kuralları dolayısıyla dışarıya fazla çıkamaz. Dedesi dindardır ve okuduğu kitaplara bile karışmaktadır. Onun önerdiği din kitapları yanında gizli gizli aşk romanları okumayı da çok sevmektedir. Dışarıya çıktığında da yanında dadı veya hizmetli olmaktadır. Zişan ve Vicdan ile birbirlerinin evlerine istedikleri zaman gidip gelebilmekte ve sırlarını paylaşmaktadırlar. Rıdvan Sabih onun ilk ve tek aşkı olmuştur. Uzun süre onunla mektuplaşır ve konuşurlar. Kara sevdaya tutulmuştur. Ona kavuşamayınca, başka biri ile evlenmek zorunda kalmış ama bir türlü mutlu olamamıştır. Sonunda dayanamayıp hayatına son vermiştir.

ÖRNEK ANILAR

Vefalı/Duygusal Nuriyezdan, Vicdan ve Zişan ile aynı okulda birlikte eğitim görmüşlerdir. Üçü de güzeldir. Fakat her biri birbirinden çok farklı huya, düşünceye, görünüşe sahiptirler. Nuriyezdan ise hepsinden daha hassastır. "... Çok duygulu, çok kez tasalı, üzgün; oldum olasıya masumdu. Tanrı ona yaratırken herkesten apayrı bir gönül vermişti. Bir kez sevdikten sonra ayrılmak istemeyen bir kumru gönlü... Bu evrenin vefasızlığı içinde yaradılışından gelen bir vefalığın ne korkunç bir tehlike olduğundan henüz habersizdi."

Nazik/Hassas Evdeki iki kadın, büyükanne ve annesi, Nuriyezdan'ın tavırlarında değişiklik sezerler ve ne olmuş olabileceğine dair aralarında konuşmalar yaparlar. Nuriyezdan, hepsinin göz bebeğidir. "Sevgili kızlarına birkaç zamandır geliveren tuhafılığı, zayıflamayı, solgunluğu, dalgınlı konuşuyorlardı. Onda nazik bir çiçek bünyesi vardı. Yaşamının havasında ufacık bir sertlik, bir değişmecik olsa hemen haline bir bozulmuş, bir dolgunluk gelir; üzüntüleri belli olurdu."

Duygusal/Dürüst Vicdan, Zişan ve Nuriyezdan mektuplaşmalarla ilgili konuşuyorlardı. Vicdan ve Zişan birçok kişi ile mektuplaşmanın eğlenceli olduğundan fakat evlenecekleri adama her şeyi olduğu gibi anlatmanın zararlı olabileceğinden bahsediyorlardı. Nuriyezdan'dan daha deneyimli olduklarını iddia ederler. Nuriyezdan ise onlardan farklı düşünüyordur. "Kardeş, siz Zişan'la mesleksiz gazeteciler gibi, her gün bir türlü söylüyorsunuz. Ben sizin gibi değilim. Ve olamam. Ya severim; ya sevmem. Hoşlanmadığım bir gence karşı, name yazmakla eğlenemem. Gerçek sevgilerde insan kendini kuşatan her tehlikeye karşı tedbirler alarak yürüyemez. Dolıştığımız yerin bir uçurum kenarı olduğunu bilmeliyiz. Ben şimdi Rıdvan Sabih'e mektup yazıyorum. Ona kısmet olmayıp da başka erkeğe varırsam... Onun bu mektupları nasıl kötüye kullanacağını bugünden düşünmem. Çünkü Sabih'e varamazsam benim için başkasıyla evlenmem konu olamaz. İntihar ederim; evlenemem..."

Fedakar Büyükbabası ve Nuriyezdan arasında bir konuşma geçer. Feyzullah Efendi, acı çektiğini, çok sevdiği torunu hakkında ortalıkta dolaşanlardan dolayı düşündüklerini açık açık konuşmak istemediğini söyler. Ondan bir ricası olacaktır, kendisini kırmamasını istiyordur. Düşünüp taşınmadan söyleyeceği bir sözün, itaatsizliğin onun ölümüne sebep olabileceğini anlatır. Nuriyezdan katlanamayacak bir durumda intihar edebileceğini düşünür ama dedesinin ölümüne göz göre göre razı olamayacaktır. "Kız, içinden bu karşılaştırmayı yaparak, büyükbabasını kurtarmak için kendini feda etmeye karar verdi. Kurtulmak için ölecekti. Fakat şimdi, kurtarmak için acılar çekerek, dedesine karşı olan günahlarını böylece ödemiş olacaktı."

Rıdvan Sabih (Bencil)

Karakter Rıdvan Sabih aşk acısı çektiği ve ölmek istediği bir dönem Nuriyezdan'da teselli bulur. Fakat asıl aşkı ona dönünce Nuriyezdan'dan uzaklaşmaya başlar. Ondan gerçeği gizler, bir zaman sonra da acıdığı için gerçeği ona söylemez. Kavuşmalarına engel olarak annesini öne sürer. Dürüst davranmaz ve kendisine inanan Nuriyezdan'ın güvenini boşa çıkarır. Nuriyezdan, ölümlük ise karısının kıskanacağını belirterek onu görmeye gitmemiştir. Yaşananlardan kendisinin bir sorumluluğu

bulunmadığını iddia etmiş ve Nuriyezdân'ın saflığı olduğunu düşünmüştür. Duyarsız ve bencil davranmıştır.

Aktivite Rıdvan Sabih, Nezaret şeflerinden biridir. Gençlik çağından beri Fazlünüssa'ya aşiktir. Kız önceleri ona yüz vermemiş olsa da sonradan karşılık vermiş ve evlenmişlerdir. Aşkına karşılık bulmadan önce, bir yıl kadar Nuriyezdân ile mektuplaşıyor ve görüşürler. Fakat sonra ayrılırlar.

ÖRNEK ANILAR

Duyarsız Ragıp Şeyda, karınsın son isteğini yerine getirmek için Rıdvan Sabih'i bulur. Ona durumu anlatır fakat Rıdvan Sabih, Nuriyezdân'ı görmeye yanaşmıyor, durumdan da kendisini sorumlu hissetmiyordur. "Zavallı kadına pek acıdım. Fakat onun bu feci duruma düşmesine sebep ben değilim. Kendi saflığıdır. Her genç, aşk sözcüğüyle oynamaya başladığı vakit bunu her gönüle göre anlamı değişeceğini bilmelidir. Zamanımızda Ferhat ile Şirin, Leyle ile Mecnun masallarının artık gerçek temsilcileri bulunmaz. Bu gerçeği öğrenmeliydi."

Dürüst olmayan/Güvenilmez Uzun zamandır sevgilisinden haber almayan Nuriyezdân sonunda onunla bir görüşme ayarlar. Fakat Sabih onun gibi özlem dolu görünmüyordur. Annesini ikna edene kadar ondan vazgeçmiş görüneceğini, Nuriyezdân'ın da sabretmesini ister. Hâlbuki başkasına yüzünü dönmüştür. Nuriyezdân bir türlü Rıdvan Sabih'e güvenemiyor, onu eskisi gibi sevmediğini hissediyor ama elinden de bir şey gelmiyordur. Ondan aşkları ile ilgili söz vermesini ister. "Evlenmemizin olanağı yoksa benim sağlığında başka bir kadınla evlenmemeye söz veriyor musun?" Sabih, sezdirmemeye uğraştığı bir ikircinlikle: "Veriyorum." "Kandilin arkasından bize bakan büyük mazlum, şu ana oğul tanık olsunlar mı?" "Olsunlar" "Vallah mı?" "Vallah."

Zişan (Açık sözlü)

Karakter Zişan, bulunduğu dönemde eğitim alan ender kızlardan biridir. Aldığı eğitim onun toplumun genelinden farklı düşünmesine yol açmıştır. O dönemde toplumda yer bulmayan kadın ve erkeklerin eşlerini kendilerinin seçebilmesine, özgürlüğe önem vermektedir. Açık sözlü ve aklına geleni yapan biridir. Din ile ilgili konulara bile eleştirel yaklaşmaktadır. Aşk ilişkilerinde rahat tavırları dikkat çekmektedir. İlişkilerine bakıldığında duyarsız ve kıskanç hallerinden de söz edilebilir.

Aktivite Zişan, ailesi tarafından okula gönderilmiş ve eğitim alması sağlanmıştır. Ailesinin kıymetlisidir ve şımartılarak, el üstünde tutularak büyütülmüştür. Okumayı sever. Birçok erkekle mektuplaşıyor. İlişkilerinin bitip bitmemesini fazla önemsemez ve deneyim yaşamaktan korkmaz. Bir süre sonra hakkında fazla dedikodu çıkmaya başlar.

ÖRNEK ANILAR

Kıskanç Vicdan, Zişan ve Nuriyezdân, arabayla gezerken genç beyler kızların arabalarına eğilirler. Hepsi Nuriyezdân'ı etkilemek için tatlı ve ateşli sözler söylerler. Vicdan ise Zişan'ın kıskandığını fark eder. Onu daha çok üzmemek için Nuriyezdân'ın güzelliğini öne çıkaran, kendilerinin geri planda kaldığına dair bir konuşma yapar. "Güzelliğine pek güvenen, onu çok üstün sayan Zişan'ın Nuriyezdân'ın yanında bu kadar zavallı kalışı yüreğini kemirip duruyordu. Bir de Vicdan'ın böyle yangına körükle gidişi kızcağıza ne yapacağını, ne söyleyeceğini şaşırtıyordu."

İlerici/Açık sözlü Zişan, Vicdan ve Nuriyezdân, sevgi mektuplarını okurlarken Feyzullah Efendi odaya gelir. Kızlar dini bir kitap okuyor gibi yaparlar. Zişan, din ile ilgili derin ve eleştirel sorular sorarak Feyzullah Efendi'yi kızdırır ve adam yanlarından gider. Torununun mektuplaştığını bilse yüreğine ineceğini konuşurlarken Zişan, adam hakkında bunak kelimesi kullanır. Nuriyezdân ise bunak kelimesinden rahatsız olur. "Bunak değil de ya nedir? Bu bunakların buyruklarıyla kalkıp oturuyoruz. Duygularımız da, bu bir asır önce yaratılmış kafaların komutlarıyla işlemez ya? Eski ve yeni düşünceli ihtiyar, genç, artık herkes bilmelidir ki kızlar, erkeklere eş olmak için yaratılmışlardır. Ve her kız kendi eşini gönlünü istediği gibi seçmek hakkını elinde bulundurmaktadır. Bunu onlara doğa vermiştir. Buna karşı gelmek yanlıştır."

Deneyimli/Açık sözlü Zişan, Nuriyezdân'ın aşırı heyecanını, henüz karşısındakini tanımadan ona bağlanmasını eleştirir. "Hemen şimdi düşüp bayılacaksın. İki günlük sevgiye, sevgiliye bu kadar önem verilmez. Kendine gel... Yaşlarımız hemen bir... Bu sendeki toyluk nedir? Sende bizim gibi şimdiki kadar beş altı kez sevişip bozuşsaydın; sevginin ne olduğunu anlardın... Ona değerinden fazla önem vermezdin."

Feyzullah Efendi (Dindar)

Karakter Feyzullah efendi oldukça dindar ve geleneklerine bağlıdır. İyi bir evlilik yapabilmesi, kendine yakışan uygun bir adamla evlenebilmesi için torununu okutur. Fakat uygun görmediği yollara sapmasından korkarak aşırı korumacı davranır. İlgili, sevecen, merhametli biridir.

Aktivite Feyzullah Efendi'nin hayatı din ekseninde devam etmektedir. Okuma, namaz gibi ibadetler yapıyordur. Gün içinde uyur, uyanır, köşe penceresinden geleni geçeni izlemeyi sever. Kahve, sigara ve enfiye tiryakisidir. Oğlu yirmi iki yaşında ölmüştür ve tüm sevgisini torununa yöneltmiştir. Ona çok düşkündür. Türklüğü ile övünen, milliyetçi bir karakterdir.

ÖRNEK ANILAR

Dindar/Duygusal Feyzullah Efendi, gelini ve karısının fısıldaşıp ağlaşırken görür ve sebebinin Nuriye'dan'ın babasını rüyasında görmesi olduğunu öğrenir. Yirmi iki yaşında ölen adamı anmak hepsini çok üzmüştür. Feyzullah Efendi, mendili ile gözyaşlarını siler. " Leğen ibrik getiriniz. Abdest tazeleyeyim de namaza durayım... Başka türlü üzüntümü dindirmenin yolu yok..."

Milliyetçi Feyzullah Efendi torununun eğitim almasını önemser fakat bu eğitimin onda hoşlanmayacağı özelliklere sebep olmasından da korkar. " Feyzullah Efendi, Türklüğüne aşırı bir duygu ile bağlı bulunanlardandı. Nuriye'dan'ı bilgisiz bırakmak istemiyor; fakat büsbütün alafranga bir eğitimle yetiştirmekten de korkuyordu."

Torununa düşkün/Aşırı korumacı Büyükbabası, Nuriye'dan'ın iyiliği için eğitim almasını önemser fakat buralarda bilgiden çok terbiyesine uymayacak şeyler öğrenmesinden korkar. Gözü sürekli torununun üzerindedir. "Kızlar, çağımız erkeklerini evlenme ülkülerine göre eğitileceklerdi. Şimdiki gençler okuma yazma bilmez, hamhalat bir kızla hayatlarını birleştirmeyi küçüklük sayıyorlardı. Kızın mutluluğu için çağın gidişine uymak zorunluymuştu. Aşırıktan pek geri düşüncelerden kaçınarak torununu birkaç okulda okuttu. Lasasız, dadısız evden bir karış ayıramazdı. Çocuğun okul çantasını sık sık karıştırır, ders dışında okuyacağı kitapları kendi seçerdi. Ona ahlak dergileri ve Nas,ha't'ül Hukema (Bilgelerin Öğütleri) okutmaya uğraşırdı."

Ragıp Şeyda (İyi niyetli)

Karakter Ragıp Şeyda iyi niyetli, nazik, merhametli bir karakterdir. Karısının anlaşılamayan ve ona uzak tavırlarına sabırlı ve anlayışlı olmuştur. Nuriye'dan'a karşı hep fedakâr davranmıştır.

Aktivite Anadolu'dan İstanbul'a tayini çıkan Ragıp Şeyda, Nuriye'dan'a talip olur. Onun hakkındaki söylentilere kulak asmaz ve onun masumiyetine inanır. Karısının üzerine titremektedir. Onun için zor olsa da karısı ölmek üzereyken son isteğini de yerine getirmek için elinden geleni yapar.

ÖRNEK ANILAR

Fedakar/Merhametli Nuriye'dan ölmek üzereyken Rıdvan Sabih'i görmeyi ister ve bunu kocasından talep eder. Dayanması zor bu istek karşısında Ragıp fedakâr davranır. Karısını üzmez ve duygularını arka plana atar. " Gönlünü hoş tut Nuriye'dancığım... Teklifini duyunca birden kalbim, insanlığım değil; sana olan pek şiddetli aşkıma isyan etti. Onun için bir duraksama anı geçirdim. Durumumu düşün... Yüreğimin yufkalını bağışla... Bu son arzunu yerine getireceğim... Dünyada öyle vicdansız aşıklara karşı böyle fedakar kocalar bulunduğunu ispatla övünç duyacağım. Gönlünü kendime çekemedim. Belki bu davranışım ile takdirini kazanmaya layık olduumu göstermiş olurum."

İyi niyetli Nuriye'dan, evlenmeyi istemediği ve aksini söyleyerek dedesine de karşı gelmeyi göze alamadığı için Ragıp'a imzasız bir mektup yazar. Kendi hakkında olumsuz durumlar yazdığı ve onu uyardığı bir mektuptur. Fakat Ragıp, Nuriye'dan'ın saflığı ve temizliği konusunda emindir ve söylenenlere kulak asılmıyordur. Durumu Feyzullah Efendi'ye aktarır. " Sütü bozuklar senin için ağızla yaydıkları iftiralarla kanamayarak çirkin türlü yakıştırmalar dolu bir mektup karalayıp Şeyda Bey'e göndermişler. O da altına şu satırları ekleyerek bunu bana yolluyor; (okur): Bu canice iftiralar, torununuzun melek yaratılışını benim gözümde birkaç derece daha kuvvetlendirdi."